

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

**Карпатський інститут підприємництва
Кафедра соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директорка

Вікторія ЧОПЕЙ

30.08 20 23 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

OK.2.19. Соціальна робота з сім'єю, дітьми та молоддю

освітня програма	Соціальна робота (назва освітньої програми)
освітнього рівня	бакалавр (I рівень вищої освіти) (назва освітнього рівня)
галузь знань	23 «Соціальна робота» (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	231 «Соціальна робота» (шифр і назва спеціальності)
Спеціалізація(ї)	Управління міжнародними соціальними проектами і програмами (назва спеціалізації)
інститут, філія, факультет, коледж	Карпатський інститут підприємництва (назва навчально-виховного підрозділу)
Обсяг, кредитів: 5	
Форма підсумкового контролю:	курслова робота, іспит

Хуст - 2023 рік

Робоча програма з дисципліни «Соціальна робота з сім'єю, дітьми та молоддю» для студентів за галуззю знань 23 «Соціальна робота», спеціальністю 231 «Соціальна робота», «30» серпня 2023 року – 50 с.

Розробник:

Шинкар І.П., завідувач кафедри соціальної роботи, кандидат філологічних наук

Викладач:

Шинкар І.П., завідувач кафедри соціальної роботи, кандидат філологічних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи

Протокол від. «30» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри соціальної роботи

(підпис) (Шинкара І.П.)
(прізвище та ініціали)

«30» 08 2023 року

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної / наукової) програми (керівником проектної групи)

«Соціальна робота»
(назва освітньої програми)

«30» 08 2023 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи)

(підпис) (В.С. Чотки)
(прізвище та ініціали)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	20__/20__	20__/20__	20__/20__	20__/20__
Дата засідання кафедри / циклової комісії	30.08.23			
№ протоколу	1			
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <http://vo.ukraine.edu.ua/> за адресою: <https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=10484>
(вказати адресу)

Робочу програму перевірено

30.08 2023 р.

Заступник директора/декана

_____
(підпис) (С. Володимир) (прізвище та ініціали)

Зміст

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	7
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
4.1. Анотація дисципліни.....	9
4.2. Структура навчальної дисципліни.....	15
4.2.1. Тематичний план	15
4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни.....	18
4.3. Форми організації занять	21
4.3.1. Теми практичних занять.....	21
4.3.2. Індивідуальні завдання.....	22
4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	23
4.3.4. Самостійна робота	27
5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	30
5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності	30
5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності	31
5.3. Інклюзивні методи навчання	31
6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	32
6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів	33
6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру	34
6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS	36
6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS	36
6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS	37
6.6. Розподіл балів, які отримують студенти	37
6.7. Орієнтовний перелік питань до екзамену	38
7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	42
7.1. Глосарій	42
7.2. Рекомендована література.....	46
7.3. Інформаційні ресурси.....	49
8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	50

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 5	Галузь знань <u>23 «Соціальна робота»</u> (шифр і назва)	Вид дисципліни <u>обов'язкова</u> (обов'язкова чи за вибором студента)	
	Спеціальність 231 «Соціальна робота» (шифр і назва)	Цикл підготовки <u>професійний</u> (загальний чи професійний)	
Модулів 3	Спеціалізація _____ (назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>курсора робота</u> (назва)	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська (назва)	Семестр	
Загальний обсяг годин – 150			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2,5	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		45 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	8 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		75 год.	132 год.
Індивідуальні завдання: - год.			
Вид семестрового контролю: курсора робота, іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 75/75

для заочної форми навчання – 18/132

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна робота з сім'єю, дітьми та молоддю» є формування у студентів стійких знань, умінь і навичок щодо соціальної роботи з цими категоріями клієнтів, вивчення та аналіз головних проблем життєдіяльності та розвитку цих категорій клієнтів, основні тенденції розвитку сучасної системи їх соціального захисту, методологічні підходи до такої діяльності.

Завдання з вивчення дисципліни полягають у:

- 1) формуванні знання та розуміння існуючих соціальних проблем сім'ї, дитини та молоді;
- 2) набуття навичок абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- 3) розвиток здатності попереджати можливі проблеми клієнта та стимулювати його до розв'язання існуючи.
- 4) окреслити основне коло завдань роботи соціального працівника з тією чи іншою категорією клієнтів;
- 5) формування розуміння змісту соціальної роботи із відповідними групами клієнтів.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні і практичні аспекти соціальної роботи з різними типами клієнтів;
- причини, які зумовлюють процеси виключення з суспільства певних груп людей;
- психологічні та соціально-педагогічні особливості цих груп клієнтів;
- методи та форми профілактично-корекційної та реабілітаційної роботи.

вміти:

- діагностувати соціальну проблему;
- моделювати позитивні системні зміни в життєдіяльності клієнта;
- проводити наукове дослідження з проблем клієнта.
- використовувати набуті теоретичні знання у практичній роботі;
- виділяти чинники, які зумовили виключення з суспільства клієнта;
- окреслювати реальні потреби клієнта;
- вибирати активні методи втручання в роботі з кризовими випадками;
- проводити індивідуальну роботу;
- проводити профілактично-корекційну та реабілітаційну роботи із зазначеними категоріями клієнтів.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	ЗК 2	ЗК 9	ЗК 10	ЗК 11	ЗК 13
ОК.2.19.	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

	СК 4	СК 5	СК 8	СК 9	СК 11	СК 12	СК 17
ОК.2.19.	+	+	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми»

	ПРН 11	ПРН 13	ПРН 14	ПРН 18	ПРН 20
ОК.2.19.	+	+	+	+	+

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціальна робота з сім'ями

Тема 1. Особливості соціальної роботи з сім'єю

Специфіка сім'ї як соціального інституту. Завдання, що розв'язує соціальний працівник у сім'ї. Активність сім'ї як клієнта соціальної роботи виходить з принципу її суверенності: Використання ресурсів сім'ї у роботі з нею. Поняття «проблемна ситуація» та «важка життєва ситуація». Принципи соціальної роботи з сім'єю. Сучасні інструменти поліпшення соціальної ситуації сім'ї. Технологічний підхід до соціальної роботи із сім'єю будується на основі основних принципів (принцип універсальності, принцип охорони соціальних прав, принцип соціального реагування, принцип клієнтоцентризму, принцип опори на власні сили, принцип максимізації соціальних ресурсів, принцип конфіденціальності, принцип толерантності). Загальні і специфічні принципи соціальної роботи із сім'єю. Принцип об'єктивності. Принцип системності. Фамілієцентристський принцип (або принцип фамілісцентризму). Загальнопрофесійні принципи конфіденційності й толерантності.

Література [1, 4, 6, 23, 24]

Тема 2. Основні напрями соціальної роботи з сім'єю

Конкретні технології соціальної роботи із сім'єю. Сімейна терапія. Сімейна психопрофілактика. «Сімейна угода». Надання соціальної допомоги сім'ї. Сімейне консультування. Сімейне посередництво у розв'язанні сімейних конфліктів. Соціально-педагогічна робота з сім'єю. Соціальне обслуговування сім'ї. Соціально-реабілітаційна робота з сім'єю. Соціально-профілактична робота з сім'єю. Соціальний супровід сім'ї. Соціальне інспектування. Моделі деінституціалізації: планування родини (статеве виховання, роз'яснювальна та просвітницька робота серед молоді щодо запобігання небажаної вагітності, планування сім'ї); запобігання відмові га розміщенню дітей у державних закладах (підготовка молодих батьків, соціальна підтримка вразливих сімей, у т.ч. матеріальна. Індивідуальний супровід сімей з дітьми, розвиток і надання соціальних послуг сім'ям, які мають дітей з особливими потребами); реінтеграція кровної/ біологічної родини (надання послуг щодо возз'єднання та реабілітації сім'ї); усиновлення/ удочеріння (пошук сімей, які беруть на виховання.

Література [1, 4, 26, 30, 33]

Тема 3. Оцінка потреб сім'ї та дитини

Оцінювання як процес та фундаментальна технологія. Оцінка потреб як компонент процесу оцінювання. Загальна характеристика Моделі оцінки та підходу до здійснення оцінки потреб дитини та її сім'ї. Особливості оцінки здатності батьків піклуватися про дитину. Оцінка впливу факторів сім'ї та середовища. Партнерство й взаємодія з дітьми і дорослими під час

проведення оцінки потреб дитини та її сім'ї. Алгоритм і процедура здійснення оцінки потреб дитини та її сім'ї

Література [1, 2, 4]

Тема 4. Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах

Особливості державної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Зміст та нормативно-правова основа соціального супроводу. Організаційно-методичні основи соціального супроводу. Планування роботи над випадком в ході здійснення соціального супроводу. Загальна схема планування (стратегія змін, позитивна динаміка випадку, закриття випадку). Формулювання мети спільно з сім'єю (особою). Помилки при формулюванні мети. Індивідуальний план соціального супроводу потенційного отримувача соціальних послуг. План супроводу сім'ї (особи), які перебувають у складних життєвих обставинах. Робота комісії з питань захисту прав дитини. Строк здійснення соціального супроводу. Виконання плану соціального супроводу. Соціальне оточення сім'ї (особи). Спрямованість соціального оточення. Позитивне соціальне оточення. Системи підтримки сім'ї (особи). Форми соціальної підтримки. Характеристика соціальної сітки: близькість до сім'ї, частота контактів, щільність і секторність. Наочна карта соціальної сітки. Стратегії поліпшення ефективності соціальної сітки. Загальна характеристика соціальної сітки сім'ї (особи), яка перебуває у складних життєвих обставинах. Помилки в роботі з розвитку соціальної сітки сім'ї. Формування соціальної сітки. Досвід здійснення соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах Етичні норми роботи соціального працівника. Напрямок та зміст соціально-педагогічної роботи з неповною сім'єю. Робота шкільного соціального працівника з неповною сім'єю.

Література [1, 4, 5, 7, 8]

Тема 5. Соціальна робота з опікунськими сім'ями.

Приймна сім'я як об'єкт соціальної роботи. Типологія опікунських сімей. Соціально-економічне забезпечення опікунських сімей. Зміст соціальної роботи з опікунськими сім'ями. Форми і методи роботи. Соціальний супровід прийомних сімей.

Література [1, 8, 12, 13]

Тема 6. Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю

Неблагополучна сім'я як соціальне явище. Групи неблагополучних сімей. Моделі надання послуг сім'ям. Методи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю. Види соціально-педагогічної роботи з неблагополучною сім'єю. Виявлення неблагополучних сімей для подолання кризової ситуації. Знайомство з сім'єю, збір інформації про неї, визначення її проблем, формування позитивної мотивації до участі в роботі з соціальним педагогом. Подолання опору окремих членів сім'ї роботі через опосередкований вплив інших членів сім'ї, роз'яснення необхідності роботи, звернення до позитивного в сімейних стосунках, інформування про наслідки без діяльності, показ перспектив роботи. Досягнення згоди сім'ї на

соціально-педагогічну роботу, заключення контракту про обов'язки сторін у роботі. Подолання наслідків неблагополуччя, стабілізація і корекція стосунків, укріплення зв'язків із мікросередовищем, усунення причин неблагополуччя. Розв'язання проблем сім'ї. Профілактика рецидивів неблагополуччя.

Література [1, 4, 6, 7, 20, 21, 26]

Тема 7. Подолання сімейного насилля

Домашнє насилля, його особливості та види. Законодавство України з попередження насильства в сім'ї. Психологічні особливості особистостей та поведінки членів сім'ї, в якій чиниться насильство. Теорія та практика соціальної профілактики насильства в сім'ї. Теорія та практика соціальної реабілітації потерпілих від насильства в сім'ї. Методи соціальної роботи з жертвами сімейного насилля. Центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї. Рекомендації психологам, батькам та викладачам у разі звернення по факту насилля в сім'ї.

Література [3, 9, 10; 16]

Змістовий модуль 2.

Соціально-правовий захист дитинства в Україні

Тема 1. Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні

Визначення поняття «дитинство». Нормативно-правові документи, які регулюють питання прав і інтересів дітей. Закон України «Про охорону дитинства». Державна політика у сфері захисту дитинства. Інституційна мережа соціально-правового захисту дітей.

Література [4, 5, 6]

Тема 2. Соціальна робота з дітьми

Зміст соціальної роботи з дітьми. Основні напрями соціальної роботи з дітьми. Соціально-психологічний портрет дітей клієнтів системи соціальної роботи. Соціальне сирітство: причини, масштаби та наслідки. Гейткіпінг.

Література [4, 5, 6]

Тема 3. Соціальний захист дітей-сиріт

Шляхи опіки та піклування про дітей, дітей-сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування. Соціально-педагогічна діяльність при усиновленні дитини. Система державного піклування дітей-сиріт: тимчасова прийомна сім'я, притулок, будинок дитини, дитячий будинок, школа-інтернат. Соціальне забезпечення дітей-сиріт. Шляхи удосконалення змісту і виховання дітей в інтернатах. Особливості опіки та піклування про дітей-сиріт в закладах державного опікунства. Інституалізація й де інституалізація. Соціальний супровід випускників інтернатних установ.

Література [4, 11, 12]

Тема 4. Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми

Норма і відхилення від норми у соціальній педагогіці. Соціально-педагогічна робота з девіантними дітьми: дітьми адиктивної поведінки, суїцидальної поведінки, антисоціальними дітьми, дітьми правопорушниками.

Література [12, 14, 24, 25]

Тема 5. Соціальний захист дітей з інвалідністю.

Соціальна робота з дітьми з інвалідністю. Нормативно-правове забезпечення. Соціальна та освітня інклюзія. Соціальна реабілітація. Концептуальний підхід до соціально-педагогічної реабілітації дітей з обмеженими функціональними можливостями. Моделі соціальної реабілітації дітей з функціональними обмеженнями. Вивчення стану та діагностика дитячої інвалідності. Зміст реабілітації дітей з функціональними обмеженнями.

Література [4, 5, 17,18]

Тема 6. Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей.

Специфіка соціальної роботи з дітьми «вулиці». Організація соціально-правового захисту дітей жертв насильства, проституції. Законодавча та інституційна база щодо реабілітації дітей, вилучених з найгірших форм дитячої праці. Положення міжнародних та регіональних правових документів про найгірші форми дитячої праці. Інституційна база ліквідації найгірших форм дитячої праці: система моніторингу дитячої праці та супровід клієнта. Виявлення працюючих дітей. Фактори ризику та захисту, що визначають поширеність дитячої праці. Дитяча праця в Україні та її наслідки. Процес виявлення дітей, залучених до НФДП. Методика реабілітації дітей, вилучених з НФДП.

Література [4, 5, 6, 42, 43]

Змістовий модуль 3.

Соціальний захист молоді

Тема 1. Молодь, як об'єкт соціальної роботи.

Загальне визначення молоді. Молодь, як соціально-демографічна спільнота, її соціальна сутність. Особливості соціального погляду на молодь, напрямки її соціального вивчення (психологічний, структурно-функціональний, культурологічний). Розкриття молоді як об'єкту і суб'єкту соціальних відносин. Суттєві риси молоді, вікові межі періоду молодості. Юність та молодість. Вікова періодизація людини.

Поняття молодіжної свідомості та її рівнів. Загальні характеристики самовизначення молоді. Соціальне, політичне, професійне та економічне самовизначення молоді.

Література [16, 21, 23]

Тема 2. Державна молодіжна політика (ДМП)

Молодіжна політика: мета, завдання, функції та принципи в сучасних українських умовах. Розкриття суті поняття «молодіжна політика». Основні напрямки та механізми реалізації молодіжної політики на етапі перехідного періоду розвитку суспільств, відмінність сучасних концепцій ДМП. Організаційні проблеми ДМП. Можливості соціального проектування у сфері діяльності молодіжної політики. Законодавча база в Україні щодо державної молодіжної підтримки української молоді. Регіоналізація молодіжної політики, її особливості та принципи в сучасних українських умовах.

Література [16, 21, 22]

Тема 3. Соціальна робота з молоддю

Зміст соціальної роботи з молоддю. Основні напрямки соціальної роботи з молоддю. Інституційна мережа соціальної роботи з молоддю. Діяльність молодіжного працівника. Специфіка соціальної роботи з різними групами молоді.

Література [4, 16, 20]

Тема 4. Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді

Праця як основний засіб задоволення потреб людини, забезпечення її життєдіяльності. Особливості трудової діяльності. Економічне становище молоді. Умови адаптації молоді до ринкових відносин. Характерні особливості професійного самовизначення молоді. Зміни в ціннісних орієнтаціях, трудовій моралі, економічній свідомості та поведінці сучасної молоді.

Література [16, 21, 23]

Тема 5. Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону

Соціально-правові засади звільнення з місць позбавлення волі. Соціальна пробація та ювенальна юстиція. Соціально-психологічні особливості клієнтів соціального супроводу. Питання та технології соціального супроводу молоді, яка повернулася з місць позбавлення волі. Забезпечення прав особи, яка повернулася з місць позбавлення волі. Організаційно-правові засади забезпечення прав молоді, які повернулися з місць позбавлення волі в разі переслідування.

Література [18, 23, 26]

Тема 6. Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі

Мета, предмет та завдання соціальної профілактики. Об'єкти та суб'єкти соціальної профілактики. Цільові групи соціальної профілактики. Принципи соціальної профілактики. Різновиди соціальної профілактики: первинна, вторинна, третинна. Мета і завдання первинної, вторинної, третинної профілактики. Рівні здійснення соціальної профілактики: загальносоціальний, спеціальний, індивідуальний. Характеристика загальної та спеціальної профілактики. Різновиди соціальної роботи в системі соціально-профілактичної роботи: соціально-педагогічна профілактика; соціально-психологічна допомога; соціальна адаптація та реабілітація.

Державний стандарт соціальної послуги профілактики. Зміст та обсяг профілактичної допомоги. Умови та порядок надання соціальної послуги профілактики. Показники її якості для суб'єктів, які надають цю послугу.

Технологія соціальної профілактики. Стратегії і моделі соціальної профілактики. Сутність стратегії: боротьби та нормалізації. У межах стратегії боротьби характеристика моделей профілактики: модель стримування (репресивна модель), модель залякування, модель ствердження моральних принципів, модель поширення фактичних знань, навчання позитивній поведінці, модель формування здорового способу життя, радикальна модель (модель соціального впливу). До стратегії нормалізації відносять такі моделі: контрольованого впливу та зменшення шкоди. Характеристика основних методів соціальної профілактики: лекція, бесіда, диспут, відеолекторії,

тренінг, рольові ігри, навчання на рівних, соціальна реклама, профілактика за допомогою засобів масової інформації.

Література: [46, 47, 48, 49].

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передують цій дисципліні: «Теорія і практика соціальної роботи», «Прикладні технології соціальної роботи (соціальне проектування)», «Система організацій соціальної роботи», «Методи соціальної роботи».

Міжпредметні зв'язки: «Теорія і практика соціальної роботи», «Прикладні технології соціальної роботи (соціальне проектування)», «Система організацій соціальної роботи», «Методи соціальної роботи».

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
л		сем	пр	лаб	інд	л			сем	пр	лаб	інд			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
VII семестр															
Модуль 1															
Змістовий модуль 1. Соціальна робота з сім'ями															
Тема 1. Особливості соціальної роботи з сім'єю	6	2		1			3	7	2					3	АР: опитування, дискусія СР: аналіз літературних джерел
Тема 2. Основні напрями соціальної роботи з сім'єю	6	2		1			3	6						6	АР: опитування, ІР: доповідь
Тема 3. Оцінка потреб сім'ї та дитини	5	2		1			2	5						5	АР: опитування, дискусія СР: аналіз літературних джерел
Тема 4. Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах	6	3		1			2	7	2					5	АР: опитування, дискусія СР: огляд додаткової літератури
Тема 5. Соціальна робота з опікунськими сім'ями.	5	2		1			2	5						5	АР: опитування, дискусія ІР: розробка ситуації
Тема 6. Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю	5	2		1			2	5						5	АР: опитування, дискусія ІР: розробка ситуації
Тема 7. Подолання сімейного насилля	6	2		2			2	6						6	АР: опитування, дискусія ІР: розробка ситуації
Модульний контроль	2			2				0							АР, СР: комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 1	41	15		10			16	41	4		2			35	

Разом за 7 семестр	41	15		10			16	41	4		2			35	
VIII семестр															
Змістовий модуль 2. Соціально-правовий захист дитинства в Україні															
Тема 1. Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні	6	2		1			3	6	2		2			2	АР: опитування, дискусія ІР: презентація
Тема 2. Соціальна робота з дітьми	6	2		1			3	6						6	АР: опитування, тестування СР: доповідь
Тема 3. Соціальний захист дітей-сиріт	9	4		2			3	9	2					7	АР: опитування, задачі ІР: розробка ситуації
Тема 4. Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми	6	2		2			2	6						6	АР: опитування, тестування СР: аналогія
Тема 5. Соціальний захист дітей з інвалідністю.	5	2		1			2	6						6	АР: опитування, ІР: розробка ситуацій
Тема 6. Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей.	5	2		1			2	6						6	АР: опитування, дискусія ІР: презентація
Модульний контроль	2			2				0							СР: доповідь
Разом за змістовим модулем 2	39	14		10			15	39	4		2			33	
Змістовий модуль 3. Соціальний захист молоді															
Тема 1. Молодь, як об'єкт соціальної роботи.	7	2		2			3	7	2		2			3	АР: опитування, дискусія СР: огляд додаткової літератури
Тема 2. Державна молодіжна політика (ДМП)	7	2		2			3	6	2					4	АР: опитування, задачі ІР: приклад договору
Тема 3. Соціальна робота з молоддю	7	4		1			2	8						8	АР: опитування, СР: розробка ситуації
Тема 4. Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді	5	2		1			2	6						6	АР: опитування, ІР: розробка ситуацій
Тема 5. Соціальна робота з молоддю з числа порушників	5	2		1			2	6						6	АР: опитування, СР:

закону													опрацювання теми ІР: доповідь
Тема 6. Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі	7	4	1			2	7						7 АР: опитування, СР: розробка ситуації
Модульний контроль	2		2				0						АР, СР: комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 3	40	16	10			14	40	4		2			34
Разом за 8 семестр	79	30	20			29	79	8		4			67
Усього годин	120	45	30			45	120	12		6			102
Модуль 2													
ІНДЗ	30					30	30						30 ІНДЗ: реферат, доповідь, стаття Курсова робота
Усього годин	150	45	30			75	150	12		6			132

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни «Соціальна робота з сім'єю, дітьми та молоддю»

Разом: 90 год., лекції – 45 год., практичних заняття – 30 год., самостійна робота – 60 год., підсумковий контроль – 2 год.

Модулі	Змістовий модуль 1						
Назва модуля	Соціальна робота з сім'ями						
Кількість балів за модуль	40 балів						
Лекції	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Особливості соціальної роботи з сім'єю	Основні напрями соціальної роботи з сім'єю	Оцінка потреб сім'ї та дитини	Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах	Соціальна робота з опікунськими сім'ями	Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю	Подолання сімейного насилля
Теми семінарських занять							
Теми практичних занять	Особливості соціальної роботи з сім'єю	Основні напрями соціальної роботи з сім'єю	Оцінка потреб сім'ї та дитини	Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах	Соціальна робота з опікунськими сім'ями	Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю	Подолання сімейного насилля
Теми лабораторних занять							
Самостійна робота	6 балів	5 балів	6 балів	6 балів	6 балів	5 балів	6 балів
ІНДЗ	10 балів						
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (10 балів)						

Модулі	Змістовий модуль 2					
Назва модуля	Соціально-правовий захист дитинства в Україні					
Кількість балів за модуль	20 балів					
Лекції	1	2	3	4	5	6
Теми лекцій	Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні	Соціальна робота з дітьми	Соціальний захист дітей-сиріт	Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми	Соціальний захист дітей з інвалідністю	Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей
Теми семінарських занять						
Теми практичних занять	Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні	Соціальна робота з дітьми	Соціальний захист дітей-сиріт	Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми	Соціальний захист дітей з інвалідністю	Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей
Теми лабораторних занять						
Самостійна робота	4 балів	3 балів	3 балів	3 балів	3 балів	4 балів
ІНДЗ	5 балів					
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (5 балів)					

Модулі	Змістовий модуль 3					
Назва модуля	Соціальний захист молоді					
Кількість балів за модуль	20 балів					
Лекції	1	2	3	4	5	6
Теми лекцій	Молодь, як об'єкт соціальної роботи	Державна молодіжна політика (ДМП)	Соціальна робота з молоддю	Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді	Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону	Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі
Теми семінарських занять						
Теми практичних занять	Молодь, як об'єкт соціальної роботи	Державна молодіжна політика (ДМП)	Соціальна робота з молоддю	Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді	Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону	Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі
Теми лабораторних занять						
Самостійна робота	4 балів	3 балів	3 балів	3 балів	3 балів	4 балів
ІНДЗ	5 балів					
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (5 балів)					
Підсумковий контроль	Іспит					

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Особливості соціальної роботи з сім'єю	1
2.	Основні напрями соціальної роботи з сім'єю	1
3.	Оцінка потреб сім'ї та дитини	1
4.	Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах	1
5.	Соціальна робота з опікунськими сім'ями.	1
6.	Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю	1
7.	Подолання сімейного насилля	2
8.	Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні	1
9.	Соціальна робота з дітьми	1
10.	Соціальний захист дітей-сиріт	2
11.	Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми	2
12.	Соціальний захист дітей з інвалідністю.	1
13.	Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей.	1
14.	Молодь, як об'єкт соціальної роботи.	2
15.	Державна молодіжна політика (ДМП)	2
16.	Соціальна робота з молоддю	1
17.	Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді	1
18.	Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону	1
19.	Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі	1
	МКР	6
Всього		30

4.3.2. Індивідуальні завдання

1. Нормативно-правові засади забезпечення прав та підтримки сімей з дітьми
2. Роль громади у соціальній роботі з сім'ями, дітьми та молоддю
3. Сімейно орієнтований підхід
4. Раннє втручання у роботі з сім'ями
5. Технологія ведення випадку у соціальній роботі з сім'ями з дітьми
6. Послуга сімейного патронату
7. Види та форми влаштування дитини в сім'ю
8. Заклади і установи, які уповноважені проводити соціальну роботу з сім'єю
9. Забезпечення найкращих інтересів, потреб, прав дитини, її благополуччя та безпека дитини
10. Особливості соціальної роботи з сім'ями у складних життєвих обставинах
11. Основні напрямки державної молодіжної
12. Професійна компетентність фахівців соціальної роботи щодо підтримки сімей та осіб
13. Концепція ненасильницького спілкування
14. Технологія соціального супроводу сімей
15. Комплексна оцінка потреб дитини та сім'ї

За погодженням з викладачем студент може запропонувати власну тему.

4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ згідно навчальної програми: курсова робота (до 30 балів)

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ

1. Особливості роботи соціального працівника з різними типами сімей
2. Технологія соціального супроводу сім'ї
3. Соціальний захист випускників інтернатних установ для дітей
4. Специфіка соціальної роботи з ДБСТ
5. Особливості функціонування та соціального захисту прийомних сімей
6. Особливості соціально-правової роботи з сім'ями, в яких є насилля
7. Соціальна робота з жертвами насилля
8. Специфіка соціальної роботи з «дітьми вулиці»
9. Соціально-правовий захист неповнолітніх в Україні
10. Соціально-педагогічна робота з дітьми, які мають прояви девіантної поведінки
11. Соціальна інтеграція дітей з інвалідністю
12. Соціальний супровід неповнолітніх правопорушників
13. Соціальний захист малозабезпечених сімей
14. Малозабезпеченість як соціальне явище
15. Основні напрямки соціальної роботи з молоддю
16. Соціальний «портрет» сучасної молоді
17. Соціально-профілактична робота у молодіжному середовищі
18. Соціальний супровід неблагополучних сімей
19. Соціально-психологічна реабілітація жертв сімейного насилля
20. Соціально-психологічна робота з агресорами сімейного насилля
21. Організаційно-правові форми опіки над дітьми, які залишились без батьківського піклування
22. Проблеми соціалізації молоді
23. Соціокультурна робота з молоддю
24. Дизфункціональна сім'я – ознаки та причини
25. Соціально-правова робота з молоддю, що повернулась з місць позбавлення волі
26. Профілактика адекватної поведінки серед молоді
27. Підліткова наркоманія та алкоголізм: фактори розвитку.
28. Розвиток творчого потенціалу молоді з особливими потребами
29. Соціальна підтримка молодих сімей.
30. Основні завдання та специфіка соціальної роботи з сім'єю
31. Особливості соціальної роботи з сім'ями військових службовців
32. Надання соціальної допомоги багатодітним родинам
33. Соціальна підтримка дітей з особливими потребами
34. Соціальна підтримка молоді з особливими потребами
35. Технологія оцінки потреб сім'ї

36. Технологія оцінки потреб дитини
37. Специфіка соціального захисту сімей з дітьми хворими на ВІЛ/СНІД
38. Державна молодіжна політики України
39. Організація діяльності молодіжного працівника
40. Патронажна сім'я – альтернативна форма опіки над дітьми

За погодженням з викладачем студент може запропонувати власну тему ІНДЗ.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у таблицях нижче.

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді курсової роботи)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	3 бали
2.	Складання плану	2 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	10 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	3 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	4 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	3 бали
7	Захист роботи	5 балів
Разом		30 балів

Оцінка за ІНДЗ: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
24 – 30 та більше	відмінно	5	A	відмінно
16 – 23	добре	4	BC	добре
8 – 15	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 7	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Особливості соціальної роботи з сім'єю	3
2.	Основні напрями соціальної роботи з сім'єю	3
3.	Оцінка потреб сім'ї та дитини	2
4.	Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах	2
5.	Соціальна робота з опікунськими сім'ями.	2
6.	Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю	2
7.	Подолання сімейного насилля	2
8.	Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні	3
9.	Соціальна робота з дітьми	3
10.	Соціальний захист дітей-сиріт	3
11.	Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми	2
12.	Соціальний захист дітей з інвалідністю.	2
13.	Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей.	2
14.	Молодь, як об'єкт соціальної роботи.	3
15.	Державна молодіжна політика (ДМП)	3
16.	Соціальна робота з молоддю	2
17.	Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді	2
18.	Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону	2
19.	Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі	2
Всього		45

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Соціальна робота з сім'ями			
Тема 1. Особливості соціальної роботи з сім'єю (3 год)	Практичне заняття.	6	II-III
Тема 2. Основні напрями соціальної роботи з сім'єю (3 год)	Практичне заняття.	5	IV-V
Тема 3. Оцінка потреб сім'ї та дитини (2 год)	Практичне заняття.	6	VI-VII
Тема 4. Соціальний супровід сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах (2 год)	Практичне заняття.	6	VIII-IX
Тема 5. Соціальна робота з опікунськими сім'ями (2 год)	Практичне заняття.	6	X-XII
Тема 6. Основи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю (2 год)	Практичне заняття.	5	XIII-XIV
Тема 7. Подолання сімейного насилля (2 год)	Практичне заняття.	6	XV
<i>Всього: 16 год.</i>	<i>Всього: 40 балів</i>		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Соціально-правовий захист дитинства в Україні			
Тема 1. Соціально-правові засади захисту дитинства в Україні (3 год)	Практичне заняття.	4	II-III
Тема 2. Соціальна робота з дітьми (3 год)	Практичне заняття.	3	IV-V
Тема 3. Соціальний захист дітей-сиріт (3 год)	Практичне заняття.	3	IV-V
Тема 4. Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими дітьми (2 год)	Практичне заняття.	3	VI-VII
Тема 5. Соціальний захист дітей з інвалідністю (2 год)	Практичне заняття.	3	VI-VII
Тема 6. Соціально-педагогічна робота з іншими категоріями дітей (2 год)	Практичне заняття.	4	VIII-IX
<i>Всього: 16 год.</i>	<i>Всього: 20 балів</i>		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Соціальний захист молоді			
Тема 1. Молодь, як об'єкт соціальної роботи (3 год)	Практичне заняття.	4	X-XII
Тема 2. Державна молодіжна політика (ДМП) (3 год)	Практичне заняття.	3	X-XII
Тема 3. Соціальна робота з молоддю (2 год)	Практичне заняття.	3	XIII-XIV
Тема 4. Соціальне питання праці і забезпечення зайнятості молоді (2 год)	Практичне заняття.	3	XIII-XIV

Тема 5. Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону (2 год)	Практичне заняття.	3	XV
Тема 6. Соціально-профілактична робота у дитячому та молодіжному середовищі (2 год)	Практичне заняття.	4	XV
<i>Всього: 13 год.</i>	<i>Всього: 20 балів</i>		
<i>ІНДЗ (30 год)</i>	Курсова робота	30	
<i>Разом: 75 год.</i>			

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

Організація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності передбачає застосування цілого ряду методів. До методичних прийомів, які можуть використовуватись при проведенні занять відносяться: проведення лекцій з використанням мультимедійної апаратури; демонстрація навчальних сюжетів з використанням теле-, відеоапаратури; демонстрація текстової інформації у вигляді схем, таблиць; моделювання ситуативних задач; рольові ігри тощо.

Загалом їх можна класифікувати:

1. *За джерелом інформації:*

Словесні методи навчання.

Лекція – це метод навчання, який передбачає розкриття у словесній формі сутності явищ, наукових понять, процесів, які знаходяться між собою в логічному зв'язку, об'єднані загальною темою.

Пояснення – вербальний метод навчання, який передбачає розкриття сутності певного явища, процесу, закону. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду слухачів.

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду слухачів з певної галузі знань і на основі цього залучення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення уже наявних знань. З погляду форми проведення виокремлюють два види бесіди: евристичну і репродуктивну. За місцем у навчальному процесі виділяють бесіди: вступну, поточну, підсумкову.

Окреме місце в навчальному процесі посідає інструктаж. Він передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання техніки безпеки перед використанням їх у процесі виконання навчальних операцій. Це важливий етап у підході до оволодіння методами самостійної пізнавальної діяльності. Важливо, щоб учні розуміли не лише що треба робити, але і як це робити.

Наочні методи навчання.

Презентація – це метод навчання, який передбачає наочний показ навчального матеріалу, досить часто застосовується із словесними методами.

Демонстрація – це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їхньому натуральному вигляді, в динаміці.

Ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (фотографії, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Спостереження як метод навчання передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному чи виробничому середовищі без втручання у ці явища й процеси.

Практичні методи навчання.

Спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання. Вони сприяють формуванню умінь і навичок, логічному завершенню ланки пізнавального процесу стосовно конкретного розділу, теми.

Практична робота спрямована на застосування набутих знань у розв'язанні практичних завдань через розв'язання ситуативних вправ.

Вправа – це метод навчання, який передбачає цілеспрямоване, застосування слухачами набутих знань на практичному розв'язанні змодельованої ситуації з метою формування умінь і навичок.

2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод "вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 3 змістових модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
<i>«відмінно»</i>	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
<i>«добре»</i>	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
<i>«задовільно»</i>	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
<i>«незадовільно»</i>	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові			
1.1. Відвідування лекцій	1	8	0,8
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	1	4	0,4
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	10	4	18,8
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10		
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	10	4	20
1.6. Виконання модульної роботи	25	1	10
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	30		
Разом		-	50
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 50			
II. Вибіркові			
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5	5	5
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5		
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5		
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	10		
2.5. Участь у науковій студентській конференції	5		
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	5	1	5
Разом		-	5
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10			
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60			

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові					
1.1. Відвідування лекцій	1	7	0,7	8	0,8
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	1	4	0,4	4	0,4
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	10	4	10,9	4	10,8
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10				
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	10	4	8	4	8
1.6. Виконання модульної роботи	25	1	5	1	5
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	30				
Разом		-	25	-	25
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 50					
II. Вибіркові					
Виконання завдань для самостійного опрацювання					
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5			5	5
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5				
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5				
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	10				
2.5. Участь у науковій студентській конференції	5	1	5		
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	5				
Разом		-	5	-	5
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10					
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60					

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
45 – 53	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
36 – 44	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21 – 35	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Оцінка за екзамен (залік): шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36 – 40 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30 – 35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24 – 29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
14 – 23	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 13		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен	залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	5	зараховано	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>	4		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>	4		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>	3		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>	3		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	2	не зараховано	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>	2		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.6. Розподіл балів, які отримують студенти Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота							Сума		
Змістовий модуль №1							МКР	ІНДЗ	не більше 60
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	10	10	
6	5	6	6	6	5	6			

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Поточне тестування та самостійна робота												Разом	Підсумковий тест (екзамен)	Сума		
Змістовий модуль №2						Змістовий модуль №3						МКР	ІНДЗ	не більше 60	не більше 40	не більше 100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6	10	10			
4	3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	4					

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Приклад за виконання курсового проекту (роботи)

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до 5	до 20	до 5	не більше 30

6.7. Орієнтовний перелік питань до екзамену

1. Діяльність молодіжного працівника
2. Методи соціальної роботи з неблагополучною сім'єю
3. Основні напрями соціальної роботи з дітьми
4. Технології соціальної роботи із сім'єю
5. Соціальне сирітство: причини, масштаби та наслідки
6. Характерні особливості професійного самовизначення молоді
7. Нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки сімей з дітьми.
8. Поняття «сімейно орієнтований підхід».
9. Принципи сімейно орієнтованого підходу.
10. Раннє виявлення сімей з дітьми, які потребують підтримки.
11. Концепція оцінки потреб дитини та сім'ї.
12. Технологія ведення випадку, її сутність.
13. Зміст послуги сімейного патронату.
14. Альтернативні форми сімейного виховання.
15. Класифікація сімей за різними ознаками.
16. Функції сім'ї.
17. Сімейні ролі.
18. Класифікація сімей клієнтів соціальної роботи.
19. Заклади і установи, які уповноважені проводити соціальну роботу з сім'єю.
20. Завдання суб'єктів соціальної роботи з дітьми та молоддю.
21. Головна мета соціальної роботи з дітьми та молоддю.
22. Сутність забезпечення найкращих інтересів дитини
23. Потреби, права дитини, її благополуччя та безпека
24. Сутність понять вразливі сім'ї, сім'ї у складних життєвих обставинах та соціально небезпечні сім'ї
25. Основні напрями державної молодіжної політики та їх вплив на зміст соціальної роботи.
26. Особливості ведення випадку у соціальній роботі з сім'ями, дітьми та молоддю.
27. Інституційна мережа соціальної роботи з молоддю
28. Специфіка соціальної роботи з дітьми «вулиці»
29. Організаційно-методичні основи соціального супроводу
30. Прийомна сім'я як об'єкт соціальної роботи
31. Інституційна мережа соціально-правового захисту дітей
32. Основні напрями соціальної роботи з молоддю
33. Алгоритм ведення випадку.
34. Оцінка рівня безпеки дитини.
35. Мета, зміст та алгоритм початкової оцінки потреб дитини та її сім'ї.
36. Зміст соціального супроводу.
37. Мета комплексної оцінки потреб дитини та сім'ї.

38. Методи здійснення комплексної оцінки.
39. Діагностичний інструментарій комплексної оцінки потреб дитини та сім'ї.
40. Зміст соціальної роботи з молоддю
41. Соціальна робота з дітьми з інвалідністю
42. Неблагополучна сім'я як соціальне явище
43. Зміст соціальної роботи з дітьми
44. Молодіжна політика: мета, завдання, функції та принципи
45. Карта соціальних зв'язків, генограма, екокарта, картка бажань та їх роль у соціальній роботі з сім'ями та особами.
46. Структура Особової справи отримувача соціальних послуг
47. Види соціальних послуг в громаді для підтримки сімей та дітей.
48. Поняття громади, дружньої до дитини.
49. Поняття активізації громади.
50. Напрями, форми та методи активізації громади на підтримку сімей з дітьми.
51. Види соціальних послуг в громаді для підтримки сімей та дітей
52. Поняття «професійна компетентність фахівця з соціальної роботи».
53. Основні напрями діяльності, завдання та функції у роботі з сім'ями, дітьми та молоддю.
54. Представництво інтересів клієнта у соціальній роботі з сім'ями, дітьми та молоддю.
55. Молодь, як соціально-демографічна спільнота
56. Державна політика у сфері захисту дитинства
57. Особливості державної підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах
58. Специфіка сім'ї як соціального інституту
59. Нормативно-правові документи, які регулюють питання прав і інтересів дітей
60. Загальне визначення молоді
61. Зміст поняття «медіація»
62. Сутність сімейної групової наради
63. Концепція ненасильницького спілкування
64. Організаційно-правові форми соціального захисту дітей сиріт
65. Соціальна робота з молоддю з числа порушників закону
66. Соціальне інспектування
67. Види матеріальної соціальної допомоги сім'ї
68. Організація соціально-правового захисту дітей жертв насильства
69. Специфіка соціальної роботи з молоддю з інвалідністю
70. Завдання, що розв'язує соціальний працівник у сім'ї
71. Активність сім'ї як клієнта соціальної роботи виходить з принципу її суверенності
72. Використання ресурсів сім'ї у роботі з нею
73. Поняття «проблемна ситуація» та «важка життєва ситуація»
74. Принципи соціальної роботи з сім'єю

75. Сучасні інструменти поліпшення соціальної ситуації сім'ї
76. Моделі деінституціалізації
77. Типологія опікунських сімей
78. Соціально-економічне забезпечення опікунських сімей
79. Зміст соціальної роботи з опікунськими сім'ями
80. Неблагополучна сім'я як соціальне явище
81. Моделі надання послуг сім'ям.
82. Соціальне забезпечення дітей-сиріт
83. Шляхи удосконалення змісту і виховання дітей в інтернатах
84. Особливості опіки та піклування про дітей-сиріт в закладах державного опіку
85. Домашнє насилля, його особливості та види
86. Законодавство України з попередження насильства в сім'ї
87. Теорія та практика соціальної профілактики насильства в сім'ї
88. Теорія та практика соціальної реабілітації потерпілих від насильства в сім'ї
89. Соціальна та освітня інклюзія
90. Моделі соціальної реабілітації дітей з функціональними обмеженнями
91. Організація соціально-правового захисту дітей жертв насильства, проституції
92. Законодавча та інституційна база щодо реабілітації дітей, вилучених з найгірших форм дитячої праці
93. Інституційна база ліквідації найгірших форм дитячої праці: система моніторингу дитячої праці та супровід клієнта
94. Можливості соціального проектування у сфері діяльності молодіжної політики
95. Умови адаптації молоді до ринкових відносин
96. Соціальна пробація та ювенальна юстиція
97. Питання та технології соціального супроводу молоді, яка повернулася з місць позбавлення волі
98. Рівні здійснення соціальної профілактики: загальносоціальний, спеціальний, індивідуальний
99. Характеристика загальної та спеціальної профілактики
100. . Соціально-педагогічна робота з девіантними дітьми

БІЛЕТИ ДО ЕКЗАМЕНУ
(за формою)

Форма

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Карпатський інститут підприємництва
КАФЕДРА / ЦИКЛОВА КОМІСІЯ _____

Освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень: _____

Усі спеціальності / спеціальність _____

Семестр: осінній / весняний *(підкреслити)*

Навчальна дисципліна: _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. _____
2. _____
3. _____

Затверджено на засіданні кафедри /циклової комісії _____

Протокол №__ від «__» _____ 20__ року.

Завідувач кафедри / голова циклової комісії _____

(підпис)

(ПІБ)

Екзаменатор _____

(підпис)

(посада, ПІБ)

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Методичні рекомендації з підготовки до підсумкового оцінювання з дисципліни.
2. Методичні рекомендації з підготовки та захисту курсової роботи.

7.1. Глосарій

(термінологічний словник)

АДАПТАЦІЯ - пристосування організмів до умов існування. Пристосування індивіда до групових норм та власне соціальної групи.

БАТЬКІВСТВО - соціально-психологічний феномен, що є сукупністю знань, уявлень та переконань стосовно себе у батьківській ролі, які реалізуються у всіх проявах поведінкової складової батьківства; процес забезпечення батьками (рідними чи прийомними) необхідних умов для повноцінного розвитку та навчання дітей.

ВЕДЕННЯ ВИПАДКУ - провідна технологія соціально-педагогічної роботи з конкретною проблемною ситуацією, у якій об'єднано й певний моніторинг ситуації, і залучення інших інституцій, і здійснення координації дій з метою розв'язання психологічних, міжособистісних, соціальних проблем клієнта, його оточення.

ГРОМАДА - це групова соціальна спільнота, члени якої мають спільні географічні та соціокультурні ознаки (місце проживання, інтереси, віросповідання, цінності, національність тощо) та взаємодію між собою з метою задоволення певних потреб чи розв'язання проблем.

ГРУПОВА СОЦІАЛЬНА РОБОТА - метод соціальної роботи, спрямований на надання психосоціальної допомоги групі осіб з подібними життєвими потребами та об'єднаних близькими інтересами, шляхом залучення членів групи в процес вирішення їхніх проблем, задоволення спільних інтересів; практичний метод соціальної роботи, який допомагає особистості розширювати своє соціальне функціонування та через цілеспрямований досвід групи більш ефективно вирішувати свої індивідуальні, групові проблеми в мікросоціумі.

ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНА - процес наукового виявлення та вивчення причинно-наслідкових зв'язків і взаємостосунків у суспільстві, що характеризують його соціально-економічний, культурно-правовий, морально-психологічний, медико-біологічний та санітарно-екологічний стани. В більш вузькому розумінні - це вивчення причин соціальних проблем, котрі створюють складні життєві ситуації для індивіда, сім'ї, окремих груп

ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ - система соціальних, правових та економічних заходів і гарантій, які реалізують державні та недержавні організації, спрямована на виявлення, попередження та нейтралізацію впливу на життєдіяльність людини негативних чинників (соціальних ризиків) з метою дотримання прав людини, забезпечення гідних умов та рівня життя кожного члена суспільства.

ІНСПЕКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНЕ – це візит до сім'ї (з попередженням чи без нього) групи уповноважених осіб з метою ознайомлення зі станом справ у

сім'ї, у першу чергу – стану утримання, розвитку й виховання дітей (дитини). Соціальне інспектування здійснюється працівниками служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших закладів, які надають соціальні послуги, представниками органів місцевого самоврядування, громадськості й, у разі необхідності, працівниками служби дільничних інспекторів міліції, кримінальної міліції у справах дітей.

КОНСУЛЬТУВАННЯ - це технологія надання соціальної допомоги шляхом цілеспрямованого інформаційного впливу на людину чи групу людей з метою відновлення і оптимізації соціальних функцій, розробки соціальних норм спілкування.

КОНСУЛЬТУВАННЯ СІМЕЙНЕ - передбачає надання соціальним працівником консультативної допомоги при виникненні проблем, конфліктів у взаєминах між дорослими і дітьми. Визначається як процес, спрямований на зміни в сім'ї, на її благополуччя за допомогою та за участі як психолога, так і членів сім'ї через спілкування.

КРИЗОВЕ ВТРУЧАННЯ - оперативна допомога клієнту, комплекс методів соціальної роботи для допомоги клієнту, який знаходиться в ситуації кризи, подолати певну проблему. Кризове втручання має на меті сприяти позитивному розвитку клієнта через усвідомлення ним проблеми та її наслідків. Кризове втручання орієнтоване на активізацію особистісних ресурсів клієнта для вирішення нагальних потреб.

МЕРЕЖА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ - комплекс взаємопов'язаних відносин, що забезпечує стійкі моделі взаємодії та міжособистісних стосунків. Водночас - це структура взаємин, коли люди можуть вимагати та просити допомоги. Зазвичай така мережа складається із усіх тих людей, що допомагають конкретній особі долати щоденні життєві негаразди, вона включає у себе родичів, друзів, сусідів, колег та соціальних працівників, на яких покладається сім'я у своєму повсякденному житті.

МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ - способи/процедури дослідження різних аспектів життєдіяльності людини, процесу, явища, тенденції з метою формування системи знань про них.

МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ - сукупність прийомів і способів, які використовуються для стимулювання і розвитку потенційних можливостей особистості, конструктивної діяльності щодо зміни несприятливої життєвої ситуації чи розв'язання проблем клієнтів та досягнення різноманітних професійних завдань соціального педагога.

МОНІТОРИНГ СІМ'Ї - це система періодичного збору, узагальнення та аналізу соціально-педагогічної інформації про процеси, що протікають в сім'ї та прийняття стратегічних і тактичних рішень.

МОТИВАЦІЯ - спонукання до дії, процес, який управляє поведінкою людини, визначає його спрямованість, організованість, активність і стійкість, здатність людини задовольняти свої потреби. Мотив - це те, досягнення чого виступає сенсом життя.

НАСНАЖЕННЯ - (емпаунмент, дослівний переклад від англ, терміну "empowerment": утворений від "empower" - уповноважувати, давати можливість та

"ment" - суфікс для утворення іменника зі значенням "процес, поняття, дія") - багатомірний соціальний процес, що допомагає людині набути здатності контролювати власне життя. Наснаження – метод соціальної роботи, метою якого є допомога клієнтові у підвищенні рівня контролю над своїм власним життям та діями, а також забезпечення можливості реалізації їх потенціалу.

ОЦІНКА ПОТРЕБ ДИТИНИ - процес збору інформації, що проводиться з перспективною метою найбільш ефективного забезпечення всебічного розвитку дитини, визначення конкретного виду послуг та допомоги, яку потребує саме ця дитина.

ОЦІНКА ПОТРЕБ ДИТИНИ ТА ЇЇ СІМ'Ї – це гнучкий процес збору, узагальнення й аналізу інформації щодо стану та життєвих обставин дитини та сім'ї з метою визначення необхідних видів соціальних послуг, соціальної допомоги, методів втручання, спрямованих на зміну ситуації в сім'ї чи поведінки її членів на краще.

ОЦІНКА ПОТРЕБ СІМ'Ї - різновид технологій соціальної діагностики, що використовуються при роботі з різними категоріями сімей. Розглядається як фундаментальна технологія, орієнтована на визначення потреб отримувачів послуг, системний моніторинг процесу надання послуг (допомоги, підтримки тощо) і досягнутих результатів, аналіз фінансових витрат і прогнозування економічного ефекту, а також як певний процес визначення базових даних, необхідних для подальшого планування результативної роботи з клієнтом з метою подолання його складних життєвих обставин.

ПАТРОНАЖ СОЦІАЛЬНИЙ - особлива форма захисту прав особистості, майна недієздатних та інших громадян у випадках передбачених законом. Патронаж передбачає проведення в домашніх умовах профілактичних, оздоровчих санітарно-просвітницьких заходів, надання соціальних послуг.

ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНА - система заходів суб'єктів соціально-педагогічної роботи, спрямована на вирішення проблем осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах шляхом надання їм допомоги чи необхідних видів соціальних послуг; система заходів, спрямована на створення умов, що дозволяють забезпечити соціальну захищеність людей.

ПОСЛУГИ СОЦІАЛЬНІ - дії державних або неурядових організацій, спрямовані на задоволення потреб і забезпечення прав, вирішення проблем або подолання складних життєвих обставин окремих осіб чи соціальних груп.

ПРИЙОМНА СІМ'Я - це сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Функціонування прийомних сімей регулюється Положенням про прийомну сім'ю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України (№565 від 26 квітня 2002 р.). Прийомна сім'я - це сім'я, яка добровільно взяла із закладів для дітей- сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, від 1-го до 4-х дітей на виховання та спільне проживання.

РЕСУРСИ СІМ'Ї - це внутрішні або зовнішні фактори, які можуть бути застосовані членами сім'ї або соціальним працівником у процесі виходу сім'ї із складних життєвих обставин: особисті якості членів сім'ї, "сильні сторони" сім'ї, матеріальні предмети, соціальне оточення родини тощо.

СІМ'Я - мала соціальна група, створена на основі офіційного чи громадського шлюбу або кровній спорідненості, члени якої об'єднані спільним проживанням і веденням домашнього господарства, виконанням сімейних функцій, емоційними зв'язками та взаємними юридичними й моральними зобов'язаннями стосовно один до одного, родинними традиціями.

СКЛАДНІ ЖИТТЄВІ ОБСТАВИНИ - це обставини, які об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно.

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ - система заходів, пов'язаних із задоволенням специфічних потреб людей, спрямованих на відновлення й збереження їх соціальних зв'язків і відносин, активну допомогу у здійсненні, захисті й охороні їх прав.

СОЦІАЛЬНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ - це візит до сім'ї (з попередженням чи без нього) групи уповноважених осіб з метою ознайомлення зі станом справ у сім'ї, у першу чергу - стану утримання, розвитку й виховання дітей (дитини); система заходів, спрямованих на виявлення, здійснення аналізу, нагляду за умовами життєдіяльності сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, моральним, фізичним і психічним станом дітей та молоді, оцінку їх потреб, контроль за дотриманням державних стандартів і нормативів у сфері соціальної роботи.

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА - це система соціальних заходів у вигляді сприяння, підтримки і послуг, які надає соціальна служба окремим особам або групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їхнього соціального статусу і повноцінної життєдіяльності, адаптації в суспільстві.

СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ - система соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності.

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД/СОЦІАЛЬНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ - це вид соціальної роботи, спрямованої на забезпечення оптимальних умов життєдіяльності сімей, дітей і молоді, шляхом надання необхідних соціальних послуг, допомоги та здійснення відповідних заходів. Його здійснює соціальний працівник, діяльність якого спрямована на підтримку сім'ї в різних видах її життєдіяльності, формуванні здатності сім'ї самотужки долати свої труднощі, надання допомоги сім'ям з метою розв'язання різних проблем.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - система оптимальних способів перетворення, регулювання соціальних відносин і процесів у життєдіяльності людей, орієнтованих на соціальне обслуговування, допомогу і підтримку громадян, які перебувають у складній життєвій ситуації; сукупність форм, методів та прийомів, що застосовуються соціальними службами, окремими закладами соціального обслуговування, соціальними працівниками з метою досягнення успіху соціально-педагогічної роботи.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З КЛІЄНТОМ - це сукупність знань про методи й засоби здійснення конкретних дій, сукупність прийомів та

операцій, які реалізуються у визначеному порядку, певній послідовності, для досягнення певних змін у соціальному становищі і самопочутті клієнта.

ТИПИ СІМЕЙ - характеристика сімей, різних за досвідом сімейного життя, структурою, внутрішньосімейним кліматом, особливостями функціонування, ціннісними орієнтаціями.

ФОРМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ - варіанти організації взаємодії соціального педагога з клієнтами, спрямовані на створення умов для позитивної активності дітей і молоді, вирішення відповідних завдань соціалізації, надання допомоги та підтримки.

ЦЕНТРИ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ДЛЯ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ - спеціальні заклади, уповноважені державою реалізувати соціальну політику шляхом проведення соціальної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями.

7.2 Рекомендована література

Основна

1. Сімейно орієнтована соціальна робота: практичні аспекти. Конспект лекцій / За заг. редакцією в. о. Кузьмінського, С. С. Лукашова — К.: молодь, 2010. — 128 с

2. Оцінка потреб дитини та її сім'ї / За заг. ред. І. Д. Зверєвої. Авт.: І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський, Ж. В. Петрочко, І. Саммон — К.: Держсоцслужба, 2007. — 144 с.

3. Запобігання і протидія насильству в сім'ї: Методичні рекомендації для соціальних працівників. — К.: ДЦССМ, 2004. — 192 с.

4. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрочко — К.: Фенікс, 2007. — 528 с.

5. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей [навч. посіб.] / А. Й. Капська, І. В. Пеша. — К. : Центр учбової літератури, 2012. — 232 с.

6. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. — К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. — 256 с.

Додаткова

7. Грига І.І., Семигіна Т.В. Соціальні служби – родині: Розвиток нових підходів в Україні, (перевидання) / За ред. І.І.Григи, Т.В.Семигіної. — К., 2003. — 128 с.

8. Зверєва І. Д. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах: Методичний посібник. / Зверєва І. Д. та ін. — К.: Держсоцслужба, 2006. — 104 с.

9. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброта Д.Г.,

- Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246 с. [Електроний ресурс]: <https://www.osce.org/uk/ukraine/93319?download=true>
10. Попова О.М. Насилля в сім'ї Методичний посібник [Електроний ресурс]: <https://vzvo.gov.ua/innovatsiyi-ositni-tekhnohii/362-nasyllia-v-simi-metodychnyy-posibnyk>
  11. Семигіна Т. В. Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посіб. / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 214 с.
  12. Соціальне становлення дитини у прийомній сім'ї: соціальний супровід: Навч.-метод, посіб. – К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 2000. – 127 с.
  13. Деінституціалізація та трансформація послуг для дітей.— К.: Видавничий дім –Калиталл. – 2009 р.— 193 с.
  14. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка. Навч. методичн. посібн. В 2-х книгах – К.: Міленіум. – 2005 р. – 286 с.
  15. Пеша І. В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування)/ І. В. Пеша/ – К. : Логос, 2000. – 86 с.
  16. Полякова О. М. Актуальні аспекти соціально-правового захисту молоді в сучасній Україні: [навчальний посібник] / О. М. Полякова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 240 с.
  17. Соціальна робота: технологічний аспект / За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2004. – 364 с.
  18. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посібник / За заг. ред. проф. Капської А.Й. – К., – 372с.
  19. Трубавіна І.М. Консультування сім'ї. Науково-методичні матеріали. Частина 1. – К.:ДЦССМ, 2003. – 88 с.
  20. Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика); Підручник. — К.: Каравела, 2009. — 368с.
  21. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: ВМУРОЛ –Україналл, 2004. — 408 с.
  22. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
  23. Технології роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді: [методичний посібник] / [С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін.]. – К. : ДЦССМ, Державний ін.-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.
  24. Діти групи ризику: психологічні, соціальні та правові аспекти. - К.: Сфера, 2001. - 192с.
  25. Зайцева З.Г. Соціальна реабілітація неповнолітніх, які повернулися з місць позбавлення волі, у соціальних службах для молоді: збірник науково-методичних матеріалів для працівників соціальних службах для молоді. - К.: А.Л.Д., 1995. - 64 с.
  26. Пилипенко О.І. Методичні рекомендації для працівників центрів соціальної роботи для сім'ї, дітей і молоді щодо роботи з молоддю яка звільнилась з місць позбавлення волі. – К.: Держсоцслужба, 2006. – 112 с.

27. Соціальна робота: В 3-х ч. / Ред. Т. Семигіна, І. Грига. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2004. – Ч.2: Теорії та методи соціальної роботи – 223 с.
28. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. – К.:УДЦССМ, 2002 – С. 228.
29. Соціальна робота: Підручник / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкара, Н. М. Горішна, Г. В. Лещук, О. Ю. Пришляк / За ред. Н. Г. Ничкало. Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч» 2010. – 330 с.
30. Технології соціальної роботи [Агорков О.А., Аравбаджієв Д.Ю., Єрохіна Т.В., Кузьмін В.В., Мещан І.В., Попович В.М.] – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/73014/sotsiologiya/tehnologiyi_sotsialnoyi_roboti
31. Капська А. Й. Соціальна педагогіка: [підручник] / А. Й. Капська. – Київ: Центр навчальної літератури, 2009. – 412 с.
32. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прав дитини, над якою встановлено опіку чи піклування» від 21.05.09 року №1390-УІ [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.03.2013 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
33. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. № 2342-IV [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.03.2013 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
34. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року N 2402-III [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 02.09.2012 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
35. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 02.06.2011 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
36. Закон України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.03.2013 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
37. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.03.2013 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
38. Закону України «Про види державної допомоги сім'ям з дітьми» від 16.06.2011 року №3526-VI [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.12.2011 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
39. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сімей, які усиновили дитину з числа дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування» (від 23.09.2008 р. № 573-VI) [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.03.2013 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.
40. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року N 2947-III [Електронний ресурс]: офіційний текст: станом 12.03.2013 року. – Доступний з: www.Rada.gov.ua.

41. Конвенція про права дитини.-К.:АТ –Видавництво –Столиця», 1997.-32с.
42. Соціально-психологічна реабілітація дітей, вилучених із ситуацій торгівлі дітьми та інших найгірших форм дитячої праці. – 2007. – 122 с.
43. Впровадження програми надання соціальних послуг сім'ям з дітьми раннього та дошкільного віку, які опинилися у складних життєвих обставинах: Методичні рекомендації. – К. : «Р.К. Майстер-принт», 2008. – 196 с.
44. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / За ред. Е.М.Лібанової. — К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. — 248 с.
45. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л.А. та ін. ; за ред. Волинець Л.С. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. – 72 с.
46. Профілактика наркоманій в учнівському та молодіжному середовищі. Довідник для соціальних працівників, вчителів, шкільних психологів, батьків. / За ред. Лазоренко Б.П.,/. — К.: 2004 р. – 75 с.
47. Формування здорового способу життя молоді : (Навч. метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді) / Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова Фаворська та ін. – К. : Український ін. т соц. дослідж., 2005. – 116 с. : іл. – (Форм. здорового способу життя молоді; Кн. 13).
48. Профілактика ВІЛ/СНІД в учнівському та молодіжному середовищі: Довідник для соціальних працівників, вчителів, шкільних психологів, батьків / О.Т. Барішполець, І.Ф. Ільїнська, Б.П. Лазоренко, І.М. Пінчук, С.І. Хаїрова, А.М. Щербинська / За ред. І.Ф. Ільїнської, Б.П. Лазоренка. – К.: Держсоцслужба, 2005. – 204 с.
49. Соціальна профілактика торгівлі людьми: Навчально-методичний посібник / За ред. К.Б. Левченко, І.М. Трубавіної. – К.: Держсоцслужба, 2005. – 344 с.

7.3. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : Інтернет-сторінка. – Режим доступу до електронних документів : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
2. Портал «Молодіжний працівник»: <http://youth-worker.org.ua/about/>
3. ВГО «Ліга соціальних працівників»: <http://ligasocial.org.ua/>
4. Міністерство соціальної політики України:
<https://www.msp.gov.ua/timeline/Zahist-materinstva-simi-ta-ditey.html>
5. Міністерство молоді та спорту України:
<https://www.msp.gov.ua/timeline/Zahist-materinstva-simi-ta-ditey.html>
6. ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики»: www.dismp.gov.ua

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	Ноутбук і проектор з екраном	Ноутбук чи ПК, проектор з екраном
Практичне заняття	Ноутбук і проектор з екраном	Ноутбук чи ПК, проектор з екраном